

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 159.946.3:373.3-056.264

Олена Белова

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ORCID ID 0000-0001-6162-4106

DOI 10.24139/2312-5993/2021.03/003-011

МОВЛЕННЕВА ГОТОВНІСТЬ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз проблеми вивчення мовленнєвої готовності до школи старших дошкільників із тяжкими порушеннями мовлення. Методами дослідження є науково-теоретичне обґрунтування психолого-педагогічної літератури. Аналіз матеріалів дослідження довів, що в залежності від специфічності порушень центрального та периферичного відділів, мовленнєвий розвиток у дітей набуває певних особливостей. Визначено, що діти з тяжкими порушеннями мовлення мають стійкі своєрідні аномалії у формуванні компонентів мовленнєвої системи. У перспективі розглядатиметься мовленнєва готовність до школи в інших категоріях дітей старшого дошкільного віку з логопатологією.

Ключові слова: діти дошкільного віку, тяжкі порушення мовлення, мовленнєва готовність до школи.

Постановка проблеми. Пред'явлені сучасні освітні вимоги до майбутніх першокласників передбачають, окрім достатньої їхньої психолого-педагогічної, фізіологічної підготовки, і належний рівень мовленнєвої готовності, який включає сформованість фонетико-фонематичної, лексико-граматичної, зв'язної, інтонаційної сторін мовлення; наявність пасивного та активного словникового запасу; вміння ініціювати, підтримувати процес спілкування з однолітками та дорослими; вміння слухати й виконувати поставленні перед дитиною завдання; використовувати мовленнєві функції під час навчальної діяльності; вербалізувати власні емоції та внутрішні переживання тощо. Порушення мовленнєвого розвитку в дітей впливає на їх мовленнєву підготовку й готовність зокрема. Це призводить до труднощів у засвоєнні навчального матеріалу, проблем у взаємовідносинах із однолітками, дорослими. Теоретичний аналіз проблеми вивчення дозволить розглянути особливості розвитку мовлення в дітей із ТМП, виділити компоненти мовленнєвої готовності до шкільного навчання, які необхідно сформувати в умовах дошкільної освіти.

У цьому контексті доцільним бачиться теоретичний аналіз наукової літератури, як класичних, так і сучасних досліджень щодо проблеми вивчення мовленнєвої готовності до шкільного навчання дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення, що включає такі аспекти: 1) розгляд мовленнєвих порушень за різним ступенем складності; 2) визначення

особливостей розвитку мовлення в дітей із тяжкими порушеннями мовлення;
3) розкриття складових мовленнєвої готовності до школи дітей старшого дошкільного віку, які мають бути сформовані в дошкільний період.

Аналіз актуальних досліджень. Специфічні порушення мовлення в дітей із ТПМ при афазії (алалії), дизартрії, ринолалії, фонетико-фонематичному порушенні мовлення (дислалії), загальному недорозвиненні мовлення первинного ґенезу, інтелектуальних порушеннях зааналізовані в працях Є. Соботович; С. Коноплястої; В. Тищенко; В. Тарасун; Н. Савінової; Н. Пахомової; М. Шеремет, К. Ягунової, S. Fisher, J. Eicher, C. Gibson, D. Newbury та ін. Проблеми мовленнєвої готовності до школи дітей старшого дошкільного віку з ТПМ загалом описані багатьма вченими (Р. Лалаєва, S. McLeod, & V. Baker та ін.). Крім того, досліджено важливі аспекти діагностики (М. Арсенєва, Р. Кир'янова, В. Савінова та ін.) й корекції (О. Горшкова, J. Karen та ін.). Особливу увагу звернено на важливості сформованості в цієї категорії дошкільників поняття лексики та граматичних категорій у імпресивному та експресивному мовленні (В. Кисличенко, Л. Трофименко, E. Ladányi, & Á. Lukács); розвитку писемного мовлення (Р. Лалаєва); соціально-комунікативних та емоційно-поведінкових умінь (І. Марченко, О. Саблева, R. Kennerch); формування складних синтаксичних конструкцій (Т. Швалюк); звуковимови (V. Munson, J. Edwards, & M. Beckman та ін.); сприйняття текстів художньої літератури (М. Арсеньєва); розуміння слів-омонімів (О. Горшкова); засвоєння вербально-математичних конструкцій (Н. Гаврилова, Л. Лісова).

Мета дослідження – здійснити теоретичний аналіз проблеми вивчення мовленнєвої готовності до школи старших дошкільників із тяжкими порушеннями мовлення.

Методи дослідження включають теоретичне обґрунтування психолого-педагогічної та спеціальної літератури з проблеми дослідження.

Виклад основного матеріалу. За дослідженнями вчених (Є. Хомської, М. Хватцева та ін.), причини тяжких порушень мовлення (анатомо-фізіологічні, неврологічні, соціально-психологічні) викликають ураження мовленнєвих відділів (центральных, периферичних) у період пренатального, натального та постнатального розвитку дитини.

У сучасних медичних дослідженнях чимало уваги приділяється генетичній патології, яка зумовлена видозміною гена FOXP2 (впливає на функційну діяльність рухової кори, мозочка, стріатума), його мутація на хромосомі 7q31 призводить до вербальної диспраксії (ускладнений контроль над рухом орофасіальної м'язової мускулатури – порушення плавності та

швидкості мовлення) (Fisher, 2006). Останні дослідження вчених (Eicher, 2014; Gibson, 2008; Newbury, 2009) доводять, що FOXP2 протеїн у нервовій системі деактивує гени-кандиди, а їх мутація призводить до мовленнєвих порушень, зокрема, ген CNTNAP2 впливає на недорозвинення експресивного мовлення, фонологічну короткочасну пам'ять; викликає хвороби нервової системи (аутизм, епілепсію, синдром дефіциту уваги з гіперактивністю тощо); FOXP1 – затримку психічного розвитку, мовленнєвих порушень; DYX1, DYX2, DYX5, DYX8 на хромосомах 1p, 3, 6p і 15q призводить до фонетико-фонематичних порушень, дислексії; DYX1 викликає порушення орального рухового контролю; фонологічної короткострокової пам'яті. Мутації на хромосомах 13 (SLI3), 16 (SLI1) і 19 (SLI2) указують на наявність специфічних порушень мовлення (Ягунова та Гайнетдинова, 2018).

Тяжкі порушення мовлення – це стійкі специфічні аномалії у формуванні компонентів мовленнєвої системи (лексико-граматичної будови мовлення, фонетико-фонематичних процесів, просодичної характеристики мовлення), що спостерігаються в дітей зі збереженим слухом та інтелектом. Поширеними видами тяжких порушень мовлення є алалія, афазія, складна дислалія, дизартрія, ринолалія, логоневроз (Крутій, 2005, с. 35).

Мовленнєві порушення в дітей старшого дошкільного віку визначають за різним ступенем складності:

– повна відсутність мовлення або наявність його елементів: словник лепетних слів, які позначають різні поняття та предмети, однослівні речення, скорочення слів до складів, відсутність більшості звуків (загальне недорозвинення мовлення або ЗНМ I рівня за класифікацією Р. Левіної (Левіна, 1975, с. 541-542);

– часткова сформованість мовлення, збіднений, але достатньо сформований словник, наявність перестановки складів у слові, двослівні чи трислівні речення, аграматичність (ЗНМ II рівня);

– наявність розгорненого мовлення та недорозвинення всієї мовленнєвої системи: словника (достатній, але без додаткових понять), граматичної будови (неправильне вживання закінчень, складних прийменників, відносних і присвійних прикметників, зменшувально-пестливих форм, дієслів із префіксами тощо), зв'язного мовлення, звуковимови (труднощі під час вимови звуків [р], [л]; порушення пов'язані зі звуковим аналізом і синтезом) (ЗНМ III рівня);

– нерізко виражене недорозвинення лексико-граматичного та фонетико-фонематичної сторін мовлення (ЗНМ IV рівня або НЗНМ).

Особливості розвитку мовлення в дітей із ТПМ досліджені також іншими вченими (С. Конопляста (2010; 2015); Н. Пахомова (2005); Н. Савінова (2014); Є. Соботович (2003); В. Тищенко (2015); В. Тарасун, (2008); М. Шеремет (2009; 2016) та ін.) зокрема при дизартрії, ринолалії, ФНМ (дислалії), ЗНМ первинного ґенезу.

Вищевказані наукові дослідження також дозволяють стверджувати, що тяжкі мовленнєві порушення в дітей впливають і на цілісне формування мовленнєво-пізнавальної сфери. Зокрема, виявлено низький рівень довільної уваги (зосередження на мовленнєвій інформації); мисленнєвих операцій (планування дій, контроль за мовленнєвою діяльністю, формування мовленнєво-мисленнєвих операцій: аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування); вербальної пам'яті (запам'ятовування та відтворення словесних конструкцій); зорового сприйняття (цілісного образу, простору, геометричних фігур, буквеного гнозису); регульовальної та комунікативної функцій; засвоєння елементів письма та читання. Тому підготовка до школи має охоплювати комплексний корекційно-навчальний вплив за допомогою формування мовленнєвих складових (словника, лексики, граматики, звуковимови, фонематичного сприйняття) та пізнавальних процесів. Зважаючи на концептуальний стандарт спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку, Є. Соботович наголошує, що саме корекція основних порушень формування повноцінного мовлення та підготовка старших дошкільників до засвоєння навчальної програми в школі є важливим завданням мовленнєвої готовності (Соботович, 2002).

Наукові дослідження (Н. Пахомова, Н. Шиліна, М. Шеремет, Ю. Коломієць) мовленнєвої готовності до школи дітей із дизартрією свідчать про проблеми дихання, голосоутворення, інтонаційно-ритмічного та зв'язного розуміння мовлення; розкриваються труднощі комунікативної та діалогічної спрямованості (Шиліна, 2001; Шеремет та Коломієць, 2016; Шеремет та Пахомова, 2009).

У дітей із загальним недорозвиненням мовлення (первинного ґенезу) мовленнєва готовність розглядається з системними порушеннями мовлення (Соботович, 2003; Тищенко, 2015). Висвітлюється проблеми, що стосуються лексико-граматичних, фонетико-фонематичних сторін мовлення та зв'язного мовлення (Марченко, 2013; Пахомова, 2005; Тарасун, 2008; Тищенко, 2015; Шиліна, 2001).

Варто зазначити, що науковиця С. Конопляста присвячує надзвичайно ґрунтовне й важливе дослідження мовленнєвому розвитку дітей із ринолалією, що дозволяє вперше глибоко вивчити взаємозв'язок дефекту

мовлення із психічним розвитком через функційну систему мови та мовлення. Вона розробляє модель діагностичного клініко-психолого-педагогічного обстеження мовленнєвого та психічного розвитку осіб із вродженою піднебінною патологією (від народження до 18 років) та впроваджує систему комплексної корекції мовленнєвого та психічного розвитку (Конопляста, 2010, с.11–56). Значну увагу мовленнєвій готовності дошкільників з логопатологією приділяє А. Яковенко, яка вивчає сформованість компонентів (базового інтелектуального, семіотичного та регулятивного) мовленнєвої готовності дітей із фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення та загальним недорозвиненням мовлення первинного ґенезу III рівня. Вона розробляє програмно-методичний комплекс корекційно-розвивальної логопедичної роботи з формування мовленнєвої готовності до школи старших дошкільників з логопатологією (Яковенко, 2013). Проте такі компоненти мовленнєвої готовності до шкільного навчання, як когнітивний, мотиваційний, емоційний та діяльнісний у зазначених наукових працях достеменно не вивчені.

Мовленнєва готовність до шкільного навчання передбачає оволодіння дитиною старшого дошкільного віку граматику й лексику, засвоєння форм (зовнішнє – внутрішнє, діалогічне – монологічне), функцій (спілкування, планування, узагальнення, оцінювання та ін.) мовлення.

А. Бородич та інші вчені вказували, що розвиток мовлення взаємопов'язаний з мисленням. Сформоване мовлення в дитини дає можливість осмислювати навчальну інформацію, правильно узагальнювати, робити висновки, помічати зв'язки між предметами і явищами (Бородич, 1974, с. 23).

Мовленнєва готовність дитини до школи за спостереженнями Е. Флериною повинна включати сформованість діалогічного (розмова, бесіда), монологічного (переказ творів, казок, оповідань), зв'язного мовлення; за формою воно має бути естетично правильне й виразне (Флерица, 2000, с. 409-415).

М. Хватцев зазначав, що під кінець дошкільного віку дитина з типовим психофізичним розвитком повинна вміти "нормально говорити про все, що пов'язано з її потребами, відповідно до змісту життя і мовою того колективу, серед якого вона живе". Учений запевняв, що в цей період відбувається інтенсивне засвоєння дорослого мовлення: активного (дитина не тільки може сприймати інформацію на слух, але й сама висловлює власну думку, коригуючи вимову, вибираючи соціально значущі емоційно насичені слова); цілісного (використовуючи слова і фрази, диференціюючи, соціально значимі звуки) (Хватцев, 1937, с. 10).

О. Корнев (1997) зауважує, що структура висловлювань старших дошкільників вже наближена до дорослого мовлення: повідомлення, ставлення до повідомлень, питання, спонукання до дій. У цьому віці змістова сторона висловлювань відокремлюється від егоцентричних позицій. Зростає здатність урахувати позицію, обізнаність та доводи слухача; вибудовується організація змісту висловлювань; уміння створювати такі тексти, як розповіді та опис (Корнев, 1997, с. 54–83).

У своїй праці І. Горелов доводив, що дитина підготовчої групи має повністю оволодіти фонематичною структурою слів, орфоепічними нормами при вимові звуків мовлення, словотворчою системою, без труднощів відновлювати суб'єкти метафоричного словосполучення (операції аналізу), вона має засвоїти практично всю граматику в елементарних формах рідної мови. Але, за спостереженнями вченого, книжкові, синтаксичні конструкції викликають проблеми навіть у молодшому шкільному віці (Горелов, 2003, с. 206–209, 225).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволив зробити такі висновки:

1. Установлено, що мовленнєві порушення в дітей старшого дошкільного віку визначають за різним ступенем складності: повна відсутність мовлення або наявність його елементів (ЗНМ I рівня); часткова сформованість мовлення (ЗНМ II рівня); наявність розгорненого мовлення та недорозвинення всієї мовленнєвої системи (ЗНМ III рівня); нерізко виражене недорозвинення лексико-граматичного та фонетико-фонематичної сторін мовлення (НЗНМ або ЗНМ IV рівня).

2. Визначено, що в дітей першої групи переважає лепетне мовлення, речення в більшості однослівні, звуки не всі сформовані; у дітей другої групи – словник недостатньо розвинутий, речення складається з двох або трьох слів, аграматичні; у дітей третьої групи – словник достатній, але не всі слова усвідомлюються, труднощі у граматичній будові мовлення, проблеми у зв'язному вислові, звуковимові; у дітей четвертої групи спостерігають не достатню сформованість лексико-граматичного та фонетико-фонематичної сторін мовлення.

3. Розкрито, що мовленнєва готовність до шкільного навчання передбачає сформованість у майбутнього учня: фонетико-фонематичних уявлень (сприймання та вимова звуків), лексико-граматичних конструкцій, діалогічного, монологічного, зв'язного мовлення; активного та пасивного словникового запасу; розвинутого інтонаційного та виразного мовлення;

сформованого вміння слухати, конструктивно висловлювати власну думку, відповідати на поставлені запитання; залучати у процес спілкування з однолітками та дорослими різні функції мовлення (інформативну, пізнавальну, регуляторну, планувальну, експресивну, імпресивну тощо).

Перспективою подальших наукових розвідок є вивчення мовленнєвої готовності до школи в інших категоріях дітей старшого дошкільного віку з логопатологією.

ЛІТЕРАТУРА

- Гаврилова, Н.С. (2012). Класифікації порушень мовлення. *Корекційна педагогіка і психологія*. К-ПНУ імені Івана Огієнка, факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології, 327–349 (Navrilova, N. S. (2012). Classification of speech disorders. *Correctional pedagogy and psychology*. K-PNU named after Ivan Ogienko, Faculty of Correctional and Social Pedagogy and Psychology, 327–349.).
- Горелов, И. Н. (2003). *Избранные труды по психолингвистике*, (сс. 206–225). Москва: Лабиринт (Horelov, I. N. (2003). *Selected Works on Psycholinguistics*, (pp. 206–225). Moscow: Labyrinth).
- Конопляста, С. Ю. (2015). *Ринолалия від А до Я*, (сс.11–56). Київ: Книгаплюс (Konopliasta, S. Yu. (2015). *Rinolalia from A to Z*, (pp. 11–56). Kyiv: KnigaPlus).
- Корнев, А. Н. (1997). *Нарушение чтения и письма у детей*, (сс. 54–83). СПб.: Мим (Kornev, A. N. (1997). *Reading and writing disorders in children*, (pp. 54–83). SPb.: Mim).
- Крутій, К. Л. (2005). *Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку*. Запоріжжя: ЛІПС. Лтд. (Krutii, K. L. (2005). *Diagnostics of the development of preschool children*, (p. 35). Zaporizhzhia: LIPS. Ltd.).
- Левина, Р. Е. (1975). К построению педагогической классификации аномалий речевого развития. *Современное состояние исследований в изучении, обучении, воспитании и трудовой подготовке детей с нарушениями умственного и физического развития*, (сс. 541–542). Москва (Levina, R. E. (1975). To the construction of a pedagogical classification of speech development anomalies. *The current state of research in the study, education, upbringing and labor training of children with mental and physical disabilities*, (pp. 541–542). Moscow).
- Марченко, І. С. (2013). Особливості логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. *Логопедія*, 3, 52–56 (Marchenko, I. S. (2013). Features of speech therapy work with preschool children with severe speech disorders. *Speech Therapy*, 3, 52–56).
- Пахомова, Н. Г. (2005). Закономірності та умови формування мовленнєвої готовності до навчання дітей старшого дошкільного віку із дизартрією. *Дефектологія*, 1, 43–44 (Pakhomova, N. H. (2005). *Regularities and conditions of formation of speech readiness for education of children of senior preschool age with dysarthria*. *Defectology*, 1, 43–44).
- Соботович, Е. Ф. (2003). *Речевое недоразвитие у детей и пути его коррекции (Дети с нарушением интеллекта и моторной алалией)*. Москва: Классикс Стил (Sobotovych, E. F. (2003). *Speech underdevelopment in children and ways of its correction (Children with intellectual disabilities and motor alleles)*. Moscow: Classic Style).
- Соботович, Е. Ф. (2002). Концепція стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Дефектологія*, 1, 2–7 (Sobotovych, E. F. (2002). The concept of the standard of special education for preschool children with speech disorders. *Defectology*, 1, 2–7).

- Тарасун, В. В. (2008). *Морфофункціональна готовність дітей з особливостями у розвитку до шкільного навчання (нейропсихологічний супровід)*. Київ: Вид. Нац. пед. ун. ім. М. П. Драгоманова (Tarasun, V. V. (2008). *Morphofunctional readiness of children with developmental disabilities for schooling (neuropsychological support)*. Kyiv: Ed. Nat. ped. un. them. M. P. Dragomanova).
- Тищенко, В. В. (2015). Формування слухового контролю в мовленнєвій діяльності старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 29, 112–118 (Tishchenko, V. V. (2015). Formation of auditory control in the speech activity of older preschoolers with general speech underdevelopment. *Scientific journal of NPU named after MP Drahomanova. Series 19: Correctional pedagogy and special psychology*, 29, 112–118).
- Флєрина, Е. А. (2000). *Рассказывание в дошкольной практике*. Хрестоматія по теорії і методикі розвитку речі дітей дошкільного віку, (сс. 409–415). Москва (Flerina, E. A. (2000). *Narration in preschool practice*. A textbook on the theory and methods of speech development of preschool children, (pp. 409–415). Moscow).
- Хватцев, М. Е. (1959). *Логопедия*. Москва (Khvatsev, M. E. (1959). *Speech therapy*. Moscow).
- Хомская, Е. Д. (2005). *Нейропсихология*. СПб.: Питер (Chomskaia, E. D. (2005). *Neuropsychology*. SPb.: Peter).
- Шеремет, М. К., Коломієць, Ю. В. (2016). Нейропсихологічний аспект готовності до шкільного навчання дітей із тяжкими порушеннями мовлення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 23, 240–247 (Sheremet, M. K., Kolomiets, Yu. V. (2016). Neuropsychological aspect of school readiness of children with severe speech disorders. *Scientific journal of NPU named after M.P. Drahomanov. Series 19: Correctional pedagogy and special psychology*, 23, 240–247).
- Шеремет, М. К., Пахомова, Н. Г. (2009). *Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі*, (сс. 15–36). Київ: Нац. пед. універ.ім. М. П. Драгоманова (Sheremet, M. K., Pakhomova, N. H. (2009). *Formation of speech readiness of children of senior preschool age with dysarthria to study at school*, (pp. 15–36). Kyiv: Nat. ped. Univ. named after M.P. Dragomanov).
- Шиліна, Н. Є. (2001). Мовленнєва готовність дітей до школи як лінгводидактична проблема. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*, 10–11, 20–25 (Shilina, N. E. (2001). Speech readiness of children for school as a linguodidactic problem. *Scientific Bulletin of K. D. Ushynsky South Ukrainian State Pedagogical University*, 10–11, 20–25).
- Ягунова, К. В., Гайнетдінова, Д. Д. (2018). Речеві порушення у дітей раннього і дошкільного віку. *Российский вестник перинатологии и педиатрии*, 63:(6), 23–30 (Yagunova, K. V., Hainetdinova, D. D. (2018). Speech disorders in children of early and preschool age. *Russian Journal of Perinatology and Pediatrics*, 63 (6), 23–30).
- Яковенко, А. О. (2013). Загальнодидактичні аспекти дослідження мовленнєвої готовності до навчання у школі старших дошкільників. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 24, 273–276 (Yakovenko, A. O. (2013). General didactic aspects of the study of speech readiness for learning in the school of senior preschoolers. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. Series 19: Correctional pedagogy and special psychology*, 24, 273–276).

- Eicher, J. D., Powers, N. R., Miller, L. L., Mueller, K. L., Mascheretti, S., Marino, C. et al. (2014). Characterization of the DYX2 locus on chromosome 6 p22 with reading disability, language impairment, and IQ. *Hum Genet*, 133 (7), 869–881.
- Fisher, S. E. (2006). Tangled webs: tracing the connections between genes. *J. COGNITION*, 101, 270–297.
- Gibson, C. J., Gruen, J. R. (2008). The human lexinome: Genes of language and reading. *J Commun Disord*, 41 (5), 409–420.
- Newbury, D. F., Winchester, L., Addis, L., Paracchini, S., Buckingham, L. L., Clark, A. et al. (2009). CMIP and ATP2C2 modulate phonological short-term memory in language impairment. *Am J Hum Genet*, 85, 264–272.

РЕЗЮМЕ

Белова Елена. Речевая готовность к школьному обучению детей старшего дошкольного возраста с тяжелыми нарушениями речи.

Цель статьи – осуществить теоретический анализ проблемы изучения речевой готовности к школе старших дошкольников с тяжелыми нарушениями речи. Методами исследования являются научно-теоретическое обоснование психолого-педагогической литературы. Анализ материалов исследования доказывает, что в зависимости от специфики нарушений центрального и периферического отделов речевое развитие у детей приобретает определенные особенности. Раскрыто, что дети с тяжелыми нарушениями речи имеют устойчивые своеобразные аномалии в формировании компонентов речевой системы. В перспективе будет рассматриваться речевая готовность к школе у других категориях детей старшего дошкольного возраста с логопатологией.

Ключевые слова: дети дошкольного возраста, тяжелые нарушения речи, речевая готовность к школе.

SUMMARY

Bielova Olena. Theoretical analysis of speech readiness for school of children of senior preschool age with severe speech disorders.

In scientific work, the theoretical analysis on the problem of studying the speech readiness of preschool children with severe speech disorders is conducted. The purpose of the article is a theoretical study of speech readiness for schooling of preschool children with severe speech disorders. Objectives of the study: to conduct theoretical analysis of scientific literature, both classical and modern research, on the problem of study; consider the causes of speech disorders, features of speech development and speech readiness in school for senior preschool children with severe speech disorders. As a result of scientific and theoretical research it was determined that depending on the specifics of disorders and the degree of lesions of the cerebral cortex, speech development in children has its own characteristics, which also affect speech readiness for school. It is stipulated that children with severe speech disorders have persistent specific anomalies in the formation of components of the speech system (lexical and grammatical structure of speech, phonetic and phonemic processes, prosodic characteristics of speech). Certain aspects of pediatric speech pathology indicate the specifics of psychophysical development. Speech readiness for the schooling of each category of children depends on specially selected educational and correctional programs. The basis of speech readiness is considered to be formation in children of all components of speech: phonemic (perception of speech sounds), phonetic (correct pronunciation), lexical (understanding the meaning of words, enriched vocabulary), grammatical (morphological and syntactic correctness of speech), discursive narration, translation dialogue, etc., socio-cultural, ethnocultural.

Key words: speech readiness, children of senior preschool age, severe speech disorders.